

Çeviriyazı

Carolingian History and the Historians' Metanarrative¹

(Karolenj Tarihi Ve Tarihçilerin Anlatı Zanaatı)

Dmitri Starostin*

Çeviri: Atakan Çiçek*

orcid/0000-0002-6085-1355

Özet: Tarihçilik zanaatının ve yeteneğinin özünde sözlü ya da yazılı olarak araştırmacının kendisine ulaşmış belli miktarda bilgiyi kullanarak tarih disiplini çerçevesinde temel problemlerden birini sorgulaması ve bir anlatı meydana getirmesi vardır. Karolenj dönemi tarihçileri bilhassa günümüz araştırmacılarının vazifelerini zorlaştırırlar. Çünkü araştırmacıların işi, bir anlatıda kendilerine ait tavrı, yargıları, Karolenj yanlısı anlatı yaratma denemelerini bir kenara bırakarak evrensel ve bu nedenle milliyetçi olmayan tarihsel bir bakış açısı oluşturmayı kapsar. Geçmişe bakınca Karolenj tarihçilerinin son olayların modern bir açıklamasını yapmak ile krallara-yöneticilere yaranmak için şekillendirilen anlatılar ve geçmişte Karolenjlerin başarısını destekleyen güç odaklarını derinlemesine incelemek arasında bir denge sağladığı görülmektedir. Günümüzde kullandığımız tarihsel çerçeve modern tarihçiler tarafından meydana getirildi. Ama sadece belgelere dayanarak oluşturulamazdı. Bu durum negatif anlamda “fabrikasyon” bir şey değildi. Ama pozitif anlamda yazınsal bir “kurgu” idi. Bundan dolayı Şarlman’ın hükümranlığının dönüm noktaları Karolenj tarihçilerinin “yazınsal yetkinliği” olmadan anlaşılabilir. Yalnızca tarihsel anlatı, üretilebilen sıralı bir olaylar dizisini anlamlı bir şekilde zihinde yorumlayabilir. Ama bir kez bu dönüm noktalarını ele aldığımızda gerçeklerden çok tarihçinin yorumları ile dolu bir şekilde bırakıyoruz. Bu nedenle Frank Krallığı tarihinde Karolenj Dönemi ve özellikle Şarlman’ın hükümranlığı yapıcı bir anlatı

¹ Dmitri Starostin, “Carolingian History and the Historians' Metanarrative”, *História da Historiografia*, n. 26, jan-abri, ano 2018, 40-68- DOI: 10.15848/hh.v0i26.1112

* Doç. Dr. St.Petersburg Üniversitesi, Tarih Enstitüsü, starostin.dmitry@gmail.com, d.starostin@spbu.ru

* Arş. Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, atakan.cicek@ahievran.edu.tr

olarak görülebilir. Nitekim bu dönem kökenleri ve yazarların geçmişin aktarılmasındaki “yaratıcı” etkisi olmadan anlaşılabilir.

Anahtar Kelimeler: Yapısalcılık, Olasılık, Tarihsel Kültür

Tarihçilik zanaatının ve yeteneğinin özünde sözlü yada yazılı olarak araştırmacının kendisine ulaşmış belli miktarda bilgiyi kullanarak tarih disiplini çerçevesinde temel problemlerden birini sorgulayarak bir anlatı meydana getirmek vardır. Bu açıdan bakıldığında Karolenj dönemi tarihçileri bilhassa günümüz araştırmacılarının vazifelerini zorlaştırırlar. Çünkü araştırmacıların işi bir anlatıda kendilerine ait tavrı, yargıları, Karolenj yanlısı anlatı yaratma denemelerini bir kenara bırakarak evrensel ve bu nedenle milliyetçi olmayan tarihsel bir bakış açısı oluşturmayı gerektirir. (Nelson 1985, p. 293; Mckitterick 2004, p. 85; Ganz 2005, p. 51; Ganz 2014, p. 145). Nitekim özellikle bir tarihçinin, dönem algısı üzerine anlatı oluşturma ustalığı ve yeteneği düşünüldüğünde Karolenj döneminde yazılmış olan tarihi metinler konuyla bir hayli alakalıdır. Geçmişe bakılırsa Karolenj tarihçilerinin, son olayların modern bir açıklamasını yapmak ile krallara-yöneticilere yaranmak için şekillendirilen anlatılar ve geçmişte Karolenjlerin başarısını destekleyen güç odaklarını derinlemesine incelemek arasında bir denge sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Buna rağmen Frank-Karolenj Krallığı dönemi temel unsurlara dair belirsizlikler için bir tehlike teşkil etmez. Çünkü tartışmaya açık olsa dahi belli olay ve devirler vardır. Bunlar modern tarihçiler tarafından tarihsel bir “bulgu”(Fact) ya da öznel bir “betimleme”(Representation) olarak görülmektedir. Bu çalışma, eğer bir kimse Karolenj tarihinin “üst anlatısına”(Metanarrative) veya geleneksel bir tabir ile modern tarihçiler tarafından dönüm noktası olduğu düşünülen olaylar dizisine bakarsa o kimsenin bu dönüm noktalarını modern çağ tarihçileri tarafından geçmiş ile gelecek arasındaki bağı kurmaktan çok uzaklaştıran bir yazar yorumu olarak göreceğini savunmaktadır. Hatta bu asıl gerçekleri yenisiyle değiştirme olarak bile nitelendirilebilir. Aslında geçmişte neler yaşandığına dair bakış açısını değiştirmek Karolenj tarih yazımının temel taşlarından biridir. Ama bu tip bir denemenin aldatma veya hikayeler üretme amacı gibi olumsuz bir anlam taşımadığı bu çalışmanın argümanlarından biridir. Gerçekte Frank tarihinin büyük bir kısmı günümüzde hükümdarların karar alış süreci ve vasalların bunu nasıl kabul ettiğini anlayabilmek için tarihçinin kişisel etkisine ihtiyaç duyulmaktadır.

Akdeniz ve Avrupa Bağlamında Karolenjler

Karolenjlerin iktidara gelişi yerel ve global olarak etkileyici sonuçları olan karmaşık bir olaydı. 1937 yılında Henri Pirenne'nin *Mahomet et Charlemagne* eseri yayımlandığından beri araştırmacılar III.Pepin ve Şarlman'ın geç antikçağda Hristiyanlaşan, Akdeniz-Roma medeniyeti ve ortadoğunun çöllerinden çıkan İslam medeniyeti ile ilgili düşünmeye başlamışlardır. Bu ilişkinin bağlamı medeniyetler arasındaki gerginlik nedeniyle şiddetli olmuştur. Çünkü İslam, Yahudi-Hristiyan

ideallerin büyük ölçekteki bir gelişimi olmalıydı. Ayrıca İslam'ın coğrafi konumu itibariyle Akdeniz-Roma medeniyetinin bir parçası olması, önemini arttırıyordu. Zira Akdeniz-Roma medeniyetinin sınırları "Akdeniz çölü" (Desert Mediterranean) olarak Arap yarımadasını, Kuzey Afrika'yı ve Ortadoğu'daki benzer bölgeleri kapsıyordu. Tarihi ve arkeolojik çalışmalar gösteriyor ki Müslümanlara ait Mekke, Medine ve Akdeniz ticaret rotası ile eski Roma-Bizans lejyonlarına yakın kilit şehirler, İslam'ın Akdeniz'deki yayılışının Roma İmparatorluğu'nun Akdeniz havzasına ilk yayılışına benzediğini ortaya koymaktadır. İslam'ın Akdeniz medeniyetine ve dolayısıyla Frank Krallığı'na yayılma tehlikesi liderlerinin Roma ticaret yollarını üstün kullanım yeteneği sayesindeydi. Buna rağmen başlangıçta Müslümanların hareket alanının kısıtlanmasında başarı sağlandı. Arapların ve ona katılan milletlerin, İslam'ın yayılışı esnasında at üzerinde ve çölde olağanüstü hızlarda hareket etme konusundaki üstün yeteneğini düşününce Akdeniz'e, Bizans İmparatorluğu'na ve Batı Roma İmparatorluğu'nun parçalanmasından ortaya çıkan krallıklara korkunç bir rakip olduğu görülüyordu. Dördüncü yüzyılın sonunda Ammianus Marcellinus tarafından da aktarıldığı gibi Arapların at üzerinde gerçekleştirdiği ani yağmalar Frank Krallığı'nda at üzerinde savaşabilen bir ordu kurma ihtiyacı yarattı. (Ammianus Marcellinus 1999, Lib. 14, 4; Brunner von Schwerin 1958, v. 1, p. 336; White 1962, p. 11-13). Erken ortaçağ arkeolojisindeki tüm tarihlendirme problemlerine rağmen yapılan son araştırmalara göre sekizinci yüzyıldan itibaren İslam'ın yayılışı ve Karolenjlerin ortaya çıkışı arasında ki zaman aralığında Frank ticaret rotalarının menziline düzenli bir düşüş ve yavaş bir yıkım yaşanmıştır. (Hodges Whitehouse 1983, p. 20-53, 77-101).

Müslümanların ilerleyişinin sonucu olarak Batı Roma İmparatorluğu'nun temel taşlarından biri olan İber yarımadası bir tampon bölge haline geldi. Buna karşı Akitanya olarak belirlenen kontrol bölgesi önceleri Vizigot yönetimindeyken ilerleyen yıllarda Frank kontrolüne geçti. Zaman içinde Akitanya'da da kontrol kaybedildi ve dengesiz bir bölge durumunu aldı. Bu konuda Puvatya savaşı(732) yıllardır iki medeniyetin tarihindeki en önemli karşılaşmalardan biri olarak görüldü (Watson 1993, p. 68). Bu durum günümüz araştırmacıları tarafından Müslüman kuvvetlerin yağma yapabilmek adına ne kadar kuzeye geldiğinin fark edilmesinin önüne geçti(Cardini 2001, p. 9). Nitekim bu ilerleme sonucunda Roma İmparatorluğu'nun piskoposluk alanlarının şekillendirdiği bölgeler arası denge Müslümanların gelişi ile önemli ölçüde değişti. Bundan özellikle Galya ve İspanya arasındaki ilişkiler şiddetli derecede etkilendi. İspanya, imparatorluk otoritesinin dayanağı olan bölgelerden biriydi. Nitekim Adrianopolis'teki Roma lejyonlarının Vizigotlara(378) mağlup olup İmparatorluğun doğu ve batısındaki seçkin aileler dehşete sürüklendiği zaman Roma İmparatorluğu'nun savunmasının yeniden oluşturulması için göreve çağırılan kişi İspanyol Theodosius(Geleceğin İmparator Theodosius'u (379-395) idi. Bu sayede Gotlar, Galya ve İspanya arasındaki iletişimde kilit rol oynayan Akitanya'ya 417 yılında yerleştiler. Gotların yerleşimi Franklar ile aralarında bir rekabet yarattı. Çünkü Franklar, İmparator Dönem Julianus ile 359 yılında yaptıkları barış antlaşması gereğince bölgenin yönetiminde söz sahibi ve İmparatorluğun müttefiki(Foederati) olmuşlardı. Bu nedenle Frank yöneticiler kariyerlerine Gotları, İmparator Honorius tarafından onlara tanınan

sınırlara itmek için hünelerlerini sergileyerek başladılar (Ammianus Marcellinus 1999, Lib. 16, cap. 3). Ama Clovis ve Puvatya Savaşı durumları göz önüne alındığında bu, Frank kralları için Gotların asla yapamadıkları şeyi yaparak Angouleme, Clermont ve Vizigotlara yerleşimleri için asla verilmeyen diğer güney bölgeler üzerinde kontrol sağlayarak yönetim haklarını göstermiş olacakları, kontrol edilebilir bir rekabetti. Zira Müslümanların gelişi, Vizigot İspanyası ile Frank Galyası arasındaki dengeyi yok ederek ikisi arasında kalan Akitanya bölgesini ciddi bir baskı altında bırakmıştı. Karolenjler, Merovenjlerin asla cesaret edemedikleri meydan okumalara girişen hükümdarlardı. Çünkü Merovenjlerin aksine İmparatorluğun Galya'daki bir "valisi" (Governor) gibi hareket etmiyorlardı. Merovenjler, Galya'da İmparatorluk adabına uygun bir role sahipken onların saray nazırı Charles Martel, Frank Krallığı'na ait bazı yazılı olmayan kuralları yıkmaya başlamıştı. Frank-Merovenj krallarına bağlı olmayan dördüncü ve beşinci yüzyıldaki İmparatorluk kumandanlarına yakışır bir askeri güçle elini güçlendiriyor ve eski Roma eyaletinde bulunan yetkileri topluyordu. Böylece erken dönem Karolenj tarihi de aynı Merovenj tarihi gibi cesaret gerektiren bir iş ile, Akitanya'nın Fethi ile başlamış oluyordu. Nitekim bunun bir kayıp olduğu düşünülüyordu. Çünkü Merovenjlerin yönetimden indirilişi, Akitanya açısından bir ilhak olarak değil de hanedanlar arası ittifakın sona erdirilmesi olarak görülüyordu. Bu nedenle Akitanya'daki savaş, meşruiyetini sağlamak adına babası Charles Martel'in halefi III.Pepin'in yaptığı ilk işti. Aynı şekilde Şarlman'ın askeri başarılarının başlangıcı da Vaskonyalı dukelerin elinden Akitanya'yı almasıydı (Einhard 1911, cap. 2, 5). Karolenj yönetiminin bu yönüne özellikle değinilmesi gerekir. Çünkü kuzey ve güney Galya'nın yeniden birleşmesini sağlayan, hükümdarların alışlagelmemiş karakteriydi. Bu karakter İslam'ı hiç tanımamış ama diğer topluluklar ile birçok temasta bulunmuş olan Clovis ve ilk iki Merovenj nesli tarafından yaratılmıştı. Fakat ilginç bir şekilde Akitanya'da, güney Fransa'da kontrolün sağlanmasına rağmen ikinci hanedana mensup Frank krallarının tarihçilerden başarılı hükümdar muamelesi görmesi bir hayli zaman almıştır.

Karolenj tarihini kaplayan kendine özgü yapı, Akitanya'da karşılaşılan direniş eksikliği ile birleşince başarılar kazanmaya devam etti. Buna rağmen Karolenj dönemi modern zamanda ortaya çıkmış her tarih ekolü tarafından farklı, olağandışı şekilde yorumlandı. Ancak yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren Karolenj yönetimi ile ilgili değerlendirmeler ortaya çıkmaya başladı. Nitekim bu çalışmanın da genel bir bakış olduğu unutulmamalıdır. Şarlman'ın hükümranlığının historiografisinin limitleri bir makaleyi aştığından dolayı kapsamlı bir giriş yapmayı amaçlamamaktadır. Ancak farklı bir yaklaşıma sahip olduğu söylenebilir. Karolenj mirasını en etkili şekilde ellerinde bulunduran Fransız tarihçiler bunu Ortaçağ Frankiası'nın ve modern Fransa'nın kurucusu olan Karolenj Dazlak Charles sayesinde iddia edebilmektedir. Buradan yola çıkan bazı Britanyalı tarihçiler de erken modern dönemden itibaren aynı yolu izleyerek barbar ve Akdeniz elementlerinin sentezi ışığında bu hanedanın önemini vurgulamışlardır (Fustel de Coulanges 1907, p. 594-610; Riché 1983, p. 143; Bullough 1970, p. 100-105; Mckitterick 2008, p. 57- 63). Alman araştırmacılar ise son zamanlarda Karolenj hanedanının sahip olduğu kültürel gücün önemini

belirtmişlerdir. Nitekim zamanında Roma İmparatorluğu'nun bir parçası olan Galya'daki Frank Krallığı, halen barbar kültürüne ait ciddi kalıntılar barındırmasına rağmen halkını ciddi bir Hristiyanlık ruhu içinde eğitmiştir (Fried 2014, p. 309 ff.; Weinfürter 2015, p. 131-136). Alplerin ve Pirenelerin kuzeyindeki araştırmacılar, Karolenj yönetiminde bir kültürel kırılma yaşandığına vurgu yapsalar dahi bu, Akdeniz-Hristiyan kültürünün temel öğelerinin yavaş yavaş benimsendiği bir kırılmaydı. Akdeniz havzasındaki araştırmacılar ise Akdeniz-Hristiyan kültürünün, İber yarımadası ve Galya'daki süregelen varlığı üzerinde durmuşlardır. Çelişkili bir şekilde, her birinin sonucu aynı olmasına rağmen yaklaşımlar bu sonuçları farklı bir çıkarıma yöneltmiştir. Nitekim İber yarımadasındaki krallıkların, Akdeniz Hristiyanlığı ve Hristiyan batı ile olan bağı on altıncı yüzyılda iki İspanyol tarihçi Florian de Ocampo(1499-1558) ve Ambrosio Morales(1513-1591)'in çalışmalarında açıkça görülmektedir(Morales; Ocampo 1574). Morales'in, İspanya'nın genel tarihini geçmiştaki çalışmalara dayanarak yeniden yazma girişimi Galya tarihine hakkında, İber yarımadasındaki krallıklar ile Frank Krallığı'nın birebir aynı olduğuna dair sabit bir inanış olduğunu göstermiştir. Her şeyden önemlisi Morales, Vizigot ve Frank Krallıklarının çok güçlü dostça ilişkilere sahip olduğunu ve Frankların sınırlarını güney Fransa'da Akdeniz kıyılarına kadar genişletmeleri sayesinde bu ilişkilerin ilerlemeye devam ettiğini iddia ediyordu. Bu ve buna benzer düşünceler yer sıkıntısı nedeniyle saha da anlatılamayacak olsa da bir nokta net olarak açıklanmalıdır. Karolenjlerin "dönüm noktası"(Breakthrough) denen problemlerine dair farklı okulların farklı yaklaşımları birçok değerlendirme ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu değerlendirmeler bu dönemin inanılmaz derecede benzer bir yapıya sahip olduğunu işaret etmektedir.

Vekiller, Merovenj krallarının başlıca görevlisi iken geçmişi Metz rahibi Arnulf'a(ö.640) dayanan aristokrat gruplar sekizinci yüzyılın başından itibaren deyim yerindeyse Merovenj krallarının gerçek gücünü tam anlamıyla gölgede bırakmayı başardılar(Hlawitschka 1966, p. 63-64; Bonnell 1866; Aubin 1935, p. 44 ff.; Hlawitschka 1962, p. 17; Mckitterick 2008, p. 71-74; Costambeys, Innes, Mclean 2011, p. 34-65). Bu süreçte Frank Krallığı'nın, güney sınırını koruma için gerekli askeri gücü toplayabilme yeteneği en önemli yönetim faktörlerinden biriydi. Ama modern araştırmacılar arasındaki tartışmalar ya sessizleştirildi ya da bastırıldı. Buna rağmen saray nazırlarının iktidara gelme süreci on dokuzuncu yüzyıldaki araştırmacılara göre görüldüğünden daha az öneme sahip bir devrimdi. Çünkü Pepinoğulları son Merovenj krallarının da mutabakatı ile önemli bir makam ele geçirmişti(Reimitz 2014, p. 150). Uzun vadede 732 yılındaki Puvatya Savaşı'nda Sarazenlerin mağlup edilişi, Frank elitlerinin desteği sayesinde Pepinoğulları'na mal edildi. Çünkü III. Pepin, Charles Martel'in başarısını kendi ailesinin mirası arasında sayabilirdi:

Childeric'in tahttan indirilişi esnasında, Kral Charles'ın babası Pepin, saray nazırlığı unvanını elinde bulunduruyordu. Pepin, miras hakkıyla bu unvanı babası Charles'ın elinden sorunsuz bir şekilde almıştı. Charles(Martel, 715-741), Frank diyarının lordu olduğunu iddia eden tiranları yenen ve biri Akitanya'daki Puvatya şehri yakınlarında diğeri Narbonne yakınlarındaki

Berre nehri yakınlarında olmak üzere iki defa Sarazenleri bozguna uğrattıp, onların İspanya'ya geri süren kişinin ta kendisiydi. Bu onur genellikle şanlı bir doğuştan gelen yüksek makama ve heybetli bir servete sahip olan kişiler tarafından elde edilirdi (Einhard 1905, cap. 2).

Buna rağmen Arnulfoğulları'nın, geçmişi kaydetmeye ve tarihin önemine dair genel farkındalığı artırmaya yönelik ilgileri ciddi bir tartışma konusudur. Bu süreçte Frank Saray Nazırı'na bağlı meclisin ve geleceğin Kral III.Pepin'in lider görünümünü kuvvetlendirmek için Merovenj politika ilişkilerini düzenleme ve yeni politik bağlantılar oluşturma çabasına girdiği bir gerçektir. Bonifacius(675-754) ve Papa(yada Roma Başrahibi olarak adlandırılabilir) II.Stephen tarafından yağ ile kutsanma ve taç giyme töreni bunun bir kanıtıdır (Levillain 1933, p. 294-295). Bu durum ayrıca önemlidir. Çünkü Merovenj Clovis'in aksine Pepin, Roma İmparatorluğu'na bağlı Galya eyaletinde doğmasından gelen bir kökene ya da Clovis gibi limes şeflerinden olup, diğer savaş lordları ve Frank askerleri(Soissons'dan) üzerinde otorite kurabilen birine ihtiyacı olan Gallo-Romen nüfusunun fikir birliğine sahip değildi. Bu iktidar hırsı, kendine kültürel yenilenme ve hükümdarların tarihe olan ilgisinin içinde yer bulmuştur. İktidarlarını kutsallaştırma anlayışının Şarlman ve çevresindekiler tarafından da benimsendiği söylenebilir (Riché 1974, p. 70; Mckitterick 2004, p. 5-8, 30). İnsanın kendini topluma tanıtmaya sürecinde yaşanan değişimlerin bir parçası olması bir hanedanın tarihe, yazarlara ve diğer bazı konulara olan ilgisinde önemli bir bileşendir. Bu konuda Karolenjler hanedanının kendisi diğer piskoposlar, keşişler ve devlet adamları ile işbirliği yapmışlardır. Böylece Karolenj politik programının geçmişinin aktarılışında bir eğitimsel kesimi de kapsayan bir bütünlük yaratmışlardır. Ama Karolenj tarihinin aktarımında bir gecikmenin sorgulanması gereken varlığından bahsedilmelidir. Bu Avrupa tarihinin dönüm noktalarından kabul edilen, Karolenjlerin yaptıkları ile tarihçiler tarafından yaptıkları kabul edilen olaylar arasındaki önemli gecikmedir. Karolenjler hakkındaki geç kalmış kabulleniş bu çalışmanın odaklanacağı yöndür. Bu çalışma Frank hanedanının imajının küçük bir grup olan hükümdarlar döngüsü ve onların güvendiği yöneticilere yüklenmek yerine, tarihçilerin oluşturdukları ve okuyucuların kabul ettikleri şeylere bağlı olduğunu savunmaktadır. Modern tarihçiler dönem hakkında çıkarım yapmalarını sağlayacak emirnameler(Capitularies) gibi birçok belgeye sahipler. Buna rağmen bu çalışma, geçmişte yaşananların en doğru şekilde ortaya konabilmesi için döneme ait tarihi anlatıların göz ardı edilemeyecek şekilde önemli ve zorunlu olduğunu da savunacaktır.

Tarihçiler ve Şarlman'ın Hükümler Anlatısının İnşası

Tarihsel anlatının inşası sadece hükümdarların ve ailesinin değil onları destekleyen aristokrasinin de karşısına çıkan Karolenj yönetiminin meşruiyeti sorusu ile doğrudan alakalıdır. Pepinoğulları'nın destekçileri Karolenjler'in iktidara gelmeleri esnasındaki eksikleri tarihsel resmi bozarak ve problemleri

Merovenj krallarını kötüyerek çözmeye çalıştılar (Schutz 2004, p. 19). Bundan dolayı Karolenj tarihyazımının en önemli bölümleri III.Pepin'in tahta çıkışına temellenmektedir. Örneğin saray nazırının kutsal yağ ile bir krala çevrilmesi süreci genelde ve Papa'nın da orada bulunması nedeniyle, tekin olmayan Frank politik sahasında tartışmalıydı. Gerçekte bu hikayede yer alan güçler, dönem alimlerine "kraliyet gücünün illüzyonu"(The Illusion Of Royal Power) hakkında konuşma imkânı sağlamıştı (Mckitterick 2000b, p. 20). Aslında bu şekilde Karolenj tarihinin başlangıcı "kurgulanmıştır"(Constructed). Bu derinlemesine incelenmesi gereken bir şekilde tarihsel anlatıların organize edilmesiyle gerçekleştirildi. İktidara giden yolda III.Pepin'in, Karolenj öncesi propaganda örneklerinden biri *Lorsch Yıllığı*'ndadır. Bu yıllığa göre saray nazırını kral olarak seçme fikri Papa II.Zacharius tarafından ortaya atılmıştır. Çünkü krala ait olması gereken gerçek güç aslında onun tarafından kullanılmaktadır: "Papa (Zacharius), Frank Kralı'na ve Franklara, kraliyet gücünü kullanan ve ismi Pepin olan kişiye Kral demelerini emretti ve onlar onu(Pepin'i) tahta çıkardılar. Bu Aziz Bonifacius tarafından Soisson'da kutsal yağ töreni² ile gerçekleştirildi(*Annales Laurissenses Minores* 1826, p. 751).³ İşte bu, tarihçilerin hanedanın yönetimi için Papalığın prestijini kullanarak nasıl kutsallık yarattığının açık bir örneğidir. Ama bu tip bir kayıt muhtemelen ilerleyen zamanlarda yıllığa yapılan bir girdidir. Çünkü erken dönemde böyle bir girdi olsaydı, dönem kaynakları konuya yada hanedanın meşruiyet problemine daha az ilgi gösterirlerdi. Yalnızca üç kaynak III.Pepin'in taç giymesi hakkında bilgi aktarır. Bunlar özellikle, destekledikleri taraflara ve Papa'nın rolüne aktarmalarına göre kendi aralarında ters düşmektedirler. Bu üç kaynak *Contunuator Fredegarii*, *Annales regni francorum* ve *Clausula de unctione Pippini*'dir. Bu kaynaklarda kaynağın yazıldığı döneme ve yıllığın yazarının tarafına göre yeni kralın tahta çıkış tasvirinin değiştiği görülmektedir. Diğer adıyla *Frank Kraliyet Yıllığı* olarak bilinen *Lorsch Yıllığı*'nda Papa'nın özel bir şekilde kutsaması vurgulanmaktadır. *Lorsch Yıllığı*'na özel bu yaklaşım ile yıllık yazarı taç giyme merasimini Karolenjlerin, Papalık ile özel ilişkisinin bir sembolü ve evrensel zaferi olarak tasvir etmektedir (Mckitterick 2000b, p. 15-16, 21; Mckitterick 2004, p. 136). 751 yılındaki Pepin'in taç giyme töreni, tarihçilerin Frank kralları ve onların yakınlarına yönelik yorumlama sorununa maruz kalan Frank tarihindeki tek olay olmadığını ileri sürüyorum. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında yapılacak incelemede tarihin aktarımında tarihçilerin Karolenj dönemi Frank Krallığı'na ait tutarlı bir anlatı yaratma amacıyla tarihi nasıl yapılandırdıklarına dair örnekler görülecektir.

Erken dönem Karolenj çağında bu döneme dair yeni yaklaşımlardan önce geçmişin tarihsel aktarımı saray nazırları ve onların ailesinden yeni güç sahibi kişilerin geleceğine dair beklenti ve sürekli bir zayıflık yarattı. (Lot Pfister; Ganshof

² Kutsal Yağ Töreni(Uncion): Sağlık, onur veya bir göreve kendini adama amacıyla gerçekleştirilen bir törendir. İncil'deki Yakup 5:14-15 "İçinizden biri hasta mı, kilisenin ihtiyarlarını çağırtsın; Rab'bin adıyla üzerine yağ sürüp onun için dua etsinler." ayetine dayanmaktadır. Bu tip bir törenle hükümdar olacak kişi, Tanrı yolunda kutsal bir görevi devralmış oluyordu.

³ Orijinal metinde şu şekildedir: *Mandavit itaque praefatus pontifex [Zacharias] regi et populo Francorum, ut Pippinus qui potestate regia utebatur, rex appellaretur, et in sede regali constitueretur. Quod ita et factum est per unctionem sancti Bonifatii aei Suessionis civitate.*

1928, p. 280-296; Schneider 1995, p. 19-20; BOSHOF 1990, p. 161-190; Reimitz 2014, p. 150). İleri sürülen bu varsayım Einhard'ın onları, önemini kaybetmekle ve etkisiz olmakla suçladığı ünlü pasajından itibaren sorgulanmadı. Çünkü önceleri alimler geç dönem Merovenj krallarının iç istikrarlarına ilgi göstermeye başlamışlardı. Ama birçok çalışma zayıf krallar iddiasının, krallarını meşru ve ülkeyi istikrarlı göstermeye çalışan Merovenj dönemi tarihçilerine karşı Karolenj kurgusundan başka bir şey olmadığını gösterdi (Gerberding 1992; FOURACRE; GERBERDING 1996). Bu nedenle defalarca tahttan indirilmeye çalışılmasına rağmen Merovenj ailesi, Frank Krallığı'nda iktidarı temsil edecek sembolik nüfuza sahip tek güç olarak görülmelidir (Wood 2004, p. 15-16, 31). Aynı zamanda Einhard tarafından erken Karolenj döneminde yaratılan historiografik ayrımın diğer tarafından yeni hanedanın aynı Merovenjler gibi verimsiz ve problemlili, bir yönetimi olduğuna dair gözlemler de bulunuyordu. Bunlar dikkate alındığında Karolenjlerin iktidara gelişinin geçmiş yıllarda düşünülenin aksine son zamanlardaki çalışmalar sayesinde çok daha karmaşık olduğunun anlaşıldığı söylenebilir. Bu süreçte anlatılagelen hiçbir tahta çıkış muzafferliği bunun saray nazırı ailesi içindeki dengesizlikten kaynaklanmış olabileceğini dillendirmedi. Charles Martel çağdaşları tarafından krala ait olan gücü eline alabilecek kadar başarılı bir saray nazırı olarak görülmedi. Bu imaj modern araştırmacılar tarafından onun üzerine yerleştirildi. Gerçekte II.Pepin'in halefinden başka biri olarak görülüyordu (Heidrich 1989, p. 220-226; Joch 1994, p. 169; Wood 2004, p. 15). Aile içi çatışmalar o zamana kadar sadece ortak hükümdar olarak görülen III.Pepin'in ,kardeşi Carloman'ın öldüğü ve yeğeni Drogo'nun tahttan feragat ettiği 754 yılına kadar bir hayli şiddetliydi (Goosmann 2015, p. 56).

Bir disiplin olarak tarihin son yüz yıl içindeki gelişimi, halkların kendi kimliklerini yaratmak için geçmişte yaşanılanları yeniden değerlendirme konusunda ciddi ilerlemeler kaydetmesine vesile oldu. Bir bütün olarak kalması amacıyla toplumlar geçmişlerinin anlamlandırılmasını ve imajlarının betimlenmesini fikir birliği ile istediler (Halbwachs 1925; Burke 1969, p. 18-19; Bloch 1992, p. 26; Mckitterick 2004, p. 85). Birçok etkileyici çalışma göstermiştir ki bir halkın kendi kimliğini yaratma denemesi bir şekilde geçmişini anlamlandırmaktan geçer. Bu anlamlandırma toplumun onayladığı ve desteklediği bir tarih tasavvurudur (Fentress; Wickham 1992, ch. 7). Bir toplumun kendi kimliğini yaratmak için oluşturduğu hafızanın, her zaman meşrulaştırılmış ve sosyal anlamda bir iletişim aracı olduğu kabul edilmiştir (Mostert 1999; Mckitterick 2004, p. 85). Nitekim bu nedenle Karolenj Krallığı'ndaki iktidarın imajı ve yöneticilerin verdiği mesaj yerel lordlara, aristokrasiye ve nüfusun geneline dönem yönetiminin kendine övgüler, methiyeler düzmesi olarak değil de tarihin bıraktığı izlerin bir bütünü olarak yansıtıldı. Kendi kimliğini yaratmaya çalışan bir toplumun normu haline gelen bu izler, toplum içerisindeki eğitilmiş ve eğitimsiz kesimler için bir iletişim yolu olma özelliğini kazandı. Bir önceki dönemle kıyaslandığında katlarca fazla kronik ve yıllığın Karolenj dönemindeki varlığı ileri sürülen düşünceyi desteklemektedir. Dini veya farklı bir şekilde ayrıcalık tanınmış birçok insan Karolenj versiyonu geçmişi kendi geçmişleri yapmakla veya böyle bir algı yaratmakla ilgilidiler. Yıllıkların sayısı bunu açıkça göstermektedir.

Tarihyazımının genel bir uğraş olarak manastır ile diğer dini topluluklar içerisindeki gelişimi ve yazılı kültürdeki baskın rolü, bir hükümdarı topluma kabul ettirmenin en iyi yolunun tarihsel bağlam içine yerleştirmek olduğunu göstermiştir. Frank Krallığı tarihi konusundaki kişisel değerlendirmelerin çoğu Einhard, Nithard, Thegan ve Astronomer gibi yazarlardan çıkmıştır. Bu isimler birer tarih eseri yazarak yaşadıkları dönemdeki Franklara ait olayları kendi görüşlerine göre aktarmanın bir yolunu bulmuşlardır (Mckitterick 2004, p. 84-173; Barnwell 2005, p. 139). Bir yüzyıl geçmeden Şarlman, “Altın Çağ’ın” (Golden Age) bir sembolü olmuştur ve böylece sadece geçmiş iken tarihin bir parçası haline gelmiştir (Gabriele 2011, p. 17). Her ne kadar eserini yazarken üzerinden on yıldan fazla geçmiş olsa bile Şarlman’ın hayatını kaleme alan Einhard bile dönem olayları ile biraz çağdaşlığı olmasına rağmen elinden geldiğince geçmiş olayların derinine inmiştir. Nitekim bu kadarı bile Frankların tüm Avrupa üzerinde otorite kurmasında olağanüstü etki yaratmıştır:

Şüphesiz ki günümüzde birçok bilim adamı ve yaşadığımız hayatı tümüyle boşa harcamanın yanlış olduğunu düşünen birçok sefa adamı vardır. Ancak yaptıklarımız kaydedilmeye hiç değmez bir şekilde sessizliğe ve unutkanlığa terk edilmemeli. Bu nedenle namına değer veren kişiler eserlerinde diğer insanların gerçekleştirdiği büyük işleri anlatırlar. Buna rağmen umursamayıp yazmaktan çekinenler, isimlerinin ve itibarlarının insanlığın hafızasından yok olmasına neden olur. Bundan dolayı bu kitabı yazmaktan kendimi alıkoymamam gerektiğini hissettim. Çünkü hiç kimse bu olayları içinde o dönemde ve halen bulunmam nedeniyle benden daha doğru bir şekilde yazamaz. Yaşananları kendi gözlerimle gördüğüm için biliyorum ayrıca herhangi birinin bunları yazıp yazamayacağını da kesin olarak bilemiyorum. Böylece kendi zamanının en soylusu ve en büyüğü olan, en büyük başarılarını elde eden ve gelecek dönemlerde kolay kolay kimsenin benzeyemeyeceği bu kralın hayatının unutulmuşluğun boşluğunda ortadan yok olmasına engel olmak için bu hikayenin içindeki diğer insanlar ile bir araya gelerek bu soy uğruna olanları yazmaya karar verdim. (Einhard 1905, The prologue).⁴

Bu eserin 830’larda yazıldığı iddia edilmektedir. Ancak bazı araştırmacılar tarafından 823’ten sonra yazılmış olamayacağı da ileri sürülmektedir (Tischler 2001, p. 78-239). Karolenjler’in kendine has dünya görüşü, meşruiyet kaynağı tartışmalarını sona erdirmek amacıyla geçmişe yansıtıldı. Bu dünya görüşünün dönem alimlerince meşrulaştırıldığı araştırmacılar tarafından son yıllarda belirtilmiştir. Örneğin; neredeyse döneme ait tüm tarihi eserlerin aynı şekilde

⁴ Orijinal metinde şu şekildedir: *Et quamquam plures esse non ambigam, qui otio ac litteris dediti statum aevi praesentis non arbitrentur ita neglegendum, ut omnia penitus quae nunc fiunt velut nulla memoria digna silentio atque oblivioni tradantur, potiusque velint amore diuturnitatis inlecti aliorum praeclara facta qualibuscumque scriptis inserere quam sui nominis famam posteritatis memoriae nihil scribendo subtrahere, tamen ab huiusmodi scriptione non existimavi temperandum, quando mihi conscius eram nullum ea veracius quam me scribere posse, quibus ipse interfui, quaeque praesens oculata, ut dicunt, fide cognovi et, utrum ab alio scriberentur necne, liquido scire non potui. Satiisque iudicavi eadem cum aliis velut communiter litteris mandata memoriae posterorum tradere quam regis excellentissimi et omnium sua aetate maximi clarissimam vitam et egregios atque moderni temporis hominibus vix imitabiles actus pati oblivionis tenebris aboleri.*

seçkin bir sınıfın sesini duyurmaya çalıştığı tartışılmıştır (Mckitterick 2000a, p. 172-174). Hangi tarihi anlatıların kurgulandığı ve hangisinin yazarlar tarafından bir gündem oluşturma çabası amacıyla yazıldığıın anlaşılabilmesi için bu eserlerin daha da ayrıntılı incelenmesi önem kazanmıştır. Geç antikçağdan beri tarihi anlatılardaki buna benzer eklemeler ve Karolenj dünya görüşü yada daha doğru ifade ile “propagandası” ile eğitilmiş alimlerin geçmiş hakkındaki kişisel görüşlerini aktarması arasındaki denge özellikle incelenmelidir. Nitekim bu konularda ilerlemeler gerçekleştirildiği ve gerçekleştirilmeye devam edeceği görülmektedir.

Tarihin kurgulanmasına devam etme anlayışı Şarlman’a, onun hizmetlilerine, vasallarına veya eğitilmiş kesimine yararlıydı. Bunlar şanlı geçmişin eksik noktalarını doldurmaktaydı. Klasik yazınlara bir kez dahi bakıldığında kimsenin bilgiyi doğru bir şekilde aktarmaya çalışmadığı görülmektedir. Einhard, *Vita Caroli Magni* gibi methiye amacı güden bir eser üretmesiyle burada anlatılanların doğru kabul edileceğine inanmıştı. Aslında araştırmacılar Karolenj taraftarı bir propaganda olarak kabul edilmesine hiç itiraz etmemişlerdir. Ama nispeten homojen kabul edilebilecek bu anlatı bile tek bir amaca adanmıştır. Dindar Louis dönemindeki okuyucularına Şarlman’ın otoritesi ve başarılarını kullanarak onun yüceliğini kanıtlamak. Einhard’ın bu çalışmasında bile Şarlman’ın zirve yıllarının anlatımına ters düştüğü için uzak geçmişin reddedildiği ya da yeniden şekillendirildiğini görebiliriz. 760’lı yıllardan aktarılan bilgilere göre III.Pepin’in, Şarlman’ın yada Carloman’ın yönetimi çağdaşları tarafından meşruiyet yoksunu yada en azından herkes tarafından kabullenilmeyen bir yönetim olarak görülüyordu (Goosmann 2015, p. 56). Einhard’ın herkesin göz ardı edebileceği bir şekilde Şarlman’ın ilk yıllarına dair güvenilir yeterli kaynak yok diyerek yazmaktan kaçınması eşsiz bir örnektir. Einhard, anlatımına kralın fiziksel görünümü ile başlayacağını ve bir insan ve kral olarak geçirdiğini gelişimle devam edeceğini vurgulamıştır. Benim nezdimde, bu Şarlman’ın, Charles Martel ve III.Pepin’in soyundan gelmesine bağlı statüsünün çok değil bir nesil sonra diğer insanların ilgisini çekmeyen bir şey olduğunu söylemenin bir diğer yoludur. Einhard ve diğerleri, başarılarına ve hükümlerliğinin sonucunda elde ettiği güce bağlı oluşan bakış açısı nedeniyle Şarlman’ın cazibesine kapılmışlardır. Şarlman’ın, erken dönem tarihi bir sonraki nesilde kaybolmuştur. Çünkü hükümlerliğinin sonuna geldiğinde elde ettiği statü ile ilk yıllarının neredeyse hiç alakası yoktur:

Benim için onun doğumuna, ergenliğine ve hatta gençliğine dair bir şey söylemek aptalca olur. Çünkü bu konuyla ilgili yazılı hiçbir şey yada onunla kişisel bilgi sahibi olduğumu iddia eden kimseyi bulamadım. Bu nedenle bilinmeyenler üzerinde durmaktansa onun hareketlerini ve alışkanlıklarını tarif etmeye ve hayatının diğer aşamalarına geçmeye karar verdim. Onun ülkesinde ve diğer diyarlardaki ilk maceralarına, sonra alışkanlıkları ile ilgisini çeken şeylere ve son olarak krallığı yönetimi ile hükümlerliğinde

kaydedilmeyi hak eden ve gerektiren hiçbir şeyi atlamadan aktaracağım (Einhard, 1905, cap. 4).⁵

Tarihçinin, okuyucuları küçük gördüğü olaylardan Karolenj tarihinin ilk dönemlerine geçen süreçte 768 yılında Şarlman ve Carloman tahta çıkması ile ikili arasında bir gerilim doğmuştur (Classen 1972, p. 124; Mckitterick 2008, p. 77-82; Bachrach 2013, p. 110). Carloman'ın ölümü krallığın bölgelerinde öyle bir etki yarattı ki Şarlman'ın kuzeni Adalhard, St.Denis Başrahibi Fulrad ve Kont Warin ölen Carloman'ın eşi Gerberga'nın yönetimi ele geçirebileceği herhangi bir mevkiye hakim olmasına engel oldular ve Şarlman'ın, Carloman'ın Krallığı'nın yönetimini devralması için çağırdılar (*Annales Mettenses Priores* 1905, p. 771; Einhard 1911, cap. 3; Riché 1991, p. 86).

Bu durum Einhard tarafından eserinin girişinde de açıkça kabul edilmiştir. Aktarılanın aksine Karolenj tarihinin ilk dönemlerine ait gizli bir gerilim bulunuyordu. Aslında bu nedenle Einhard çoğu kişinin aktarılmaya layık gördüğünü düşündüğü güncel olayları (bundan kasıt hali hazırda gerçekten uzak olan Şarlman dönemi anlatısıdır.) aktaracağını açıkça ifade etmiştir. Bu Şarlman'ın hikâyesinin bir kenara konması gerektiğini düşünenlerin de olduğunu gösterir. Ama dahası kazara keşfedilen bu ifade, geçmişi gereksiz görüp günümüz olaylarına kalpten bağlanmış insanlar tarafından bir tema olarak benimsendi. Diğer taraftan Einhard ise, Şarlman öleli on yıldan fazla süre geçmesine rağmen geçmişi adeta bir ihtiyaç haline getirmekte ısrar ediyordu. Bu onun eserinin, geçmişi gün yüzüne çıkarmak ve geçmişi yeniden şekillendirmek ile alakalı olarak resmen kurgulandığı anlamına gelmektedir (Einhard 1911, Praefatio).

Krallığın Parçalanması ve Tarihçinin İşi

Einhard, öngördüğü gibi Şarlman'ın erken dönemlerine odaklanmak yerine Kral'ın askeri seferlerinin süregelen bir anlatımını oluşturdu ve Karolenj otoritesinin oluşumunda birçok açıdan kritik bir öneme sahip başka bir olayı da görmezlikten geldi. Aynı Şarlman ve Carloman'ın 768-771 yılları arasındaki uyum probleminde olduğu gibi Einhard'ın tercihi yine net bir karmaşa ve sonu gelmez bir tartışmanın fitilini ateşledi. *Divisio Regnorum* adlı 806 yılına ait belge, aynı Şarlman ile Carloman arasında olduğu gibi krallığın bölünmesini amaçlıyordu. Einhard'ın bu belgeyi ve paylaşımı göz ardı etmesi dönem ve günümüz tarihçileri için tarihsel gerçekliğin yorumlanmasında ciddi sorunlara yol açtı. Bu belge önemliydi. Çünkü emirnameler koleksiyonundan olmayıp kendi tarihine sahip bir yazma idi (Tischler 2008, p. 231). Bu belge ile Şarlman üç oğluna krallığı üç parça

⁵ Orijinal metinde şu şekildedir: *De cuius nativitate atque infantia vel etiam pueritia quia neque scriptis usquam aliquid declaratum est, neque quisquam modo superesse invenitur, qui horum se dicat habere notitiam, scribere ineptum iudicans ad actus et mores ceterasque vitae illius partes explicandas ac demonstrandas, omissis incognitis, transire disposui; ita tamen, ut, primo res gestas et domi et foris, deinde mores et studia eius, tum de regni administratione et fine narrando, nihil de his quae cognitu vel digna vel necessaria sunt praetermittam.*

olarak paylaşıyordu. Ama onları gerçek birer kral değil de Krallık yönetiminde birer pay sahibi yapıyordu. Bu belge veraset kuralları dikkate alınarak hazırlanmıştı (Mckitterick 2008, p. 96-102). Bu tip bir paylaşım kararı Şarlman'ın kendisinin bir kral ve imparator olarak taç giymiş olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu belgede Neustrasya ve Avustrasya'yı da içine alacak şekilde Genç Charles'ın bölgesi diğer evlatlara kıyasla ciddi derecede büyüktü. Şarlman'ın bu kararının kroniklerde hiçbir açıklaması ise bulunmamıştır. Günümüz tarihçileri bunu Frank Kralı'nın özellikle oğluna bu derece büyük ve sınırları tam olarak belirlenmemiş bir bölge vererek onu bir eş kral ilan ettiğine yorumlamışlardır. Şarlman onu bir halef, belki de kendisi hayattayken bir eş hükümdar olarak görmüştü (Classen 1972, p. 132). Belge diğer evlatlar için ise özel hiçbir şey barındırmıyordu (Kaschke 2008, p. 275). Araştırmacılar bu belgenin krallığın parçalanması ile Şarlman'ın oğullarına, yararlanabileceği daha fazla imtiyaz ya da kullanabileceği özel bir fonksiyon vermediğinin altını çizmektedirler. Şarlman bu üstü kapalı hamlesi ile tarihçileri, bu belgenin Karolenj Krallığı ve İmparatorluğu için ne anlama geldiği konusunda merak içinde bırakmıştır.

Bu tip bir yönetim sisteminin uygulanabilirliğinin devamı için herkesi idare edecek bir hükümdara ihtiyaç vardır. Araştırmacılar *Divisio Regnorum*'un hiçbir genel mecliste onaylanmadığını fark etmişlerdir. Bu sayede anlaşılmaktadır ki bu belge resmi bir vasiyetname hüviyetine sahip bir emirname değildir. Bundan daha çok gelecekte yaşanacak olaylar da Şarlman'ın izlenmesini istediği yolun açıklandığı bir belge olduğu söylenebilir (Giese 2008, p. 455). Böylece İmparator oğullarından birinin diğer ikisinden üstün bir pozisyon elde edeceğini ve bu şekilde *Divisio Regnorum*'un şartlarına uyulacağını düşünmüş olmalı. Einhard durum hakkında başka bilgi vermekten kaçınırken bir başka tarihçi Thegan, bölünmenin nasıl hayata geçirildiğinin anlaşılmasına temel bir role sahiptir (Theganus 1995, cap. 6).

Einhard ya da Astronomer'ın aksine Thegan hiç Karolenj propagandası yapan tarihçi örnekleri arasında olmamıştır. Onun Şarlman'ın ailesine karşı tutumu asla dosdoğru ve destekleyici değildir. Çünkü o odağını aile içindeki anlaşmazlıklara vermiştir. Bu sayede onun çalışması 843 yılında Verdun'da krallığın parçalanması ile sonuçlanacak olan sürecin temel kaynaklarından biri oldu. Bu çalışmada Thegan, Şarlman'ın hükümranlığının son yıllarındaki otoritesinin ve dolayısıyla kraliyetin görünen otoritesindeki düşüşün varlığını ortaya koymuştur. Thegan bu şekilde kendini ve yazdıklarını Einhard'dan ayırmıştır. 20.yüzyıl tarihçilerini, Şarlman'ın otoritesinin genel düşüşü ve krallık ile imparatorluğun yavaşça yok oluşu hakkında konuşmasını sağlayan bu tarih çalışmasıydı (Ganshof 1948, p. 451).

Thegan'ın eseri farklı duyguları aynı anda barındıran bir resim çizer çünkü bu çalışma hem Şarlman'ın hem de oğullarının, gücün ve başarıların bir diğerine aktarılması esnasındaki kötü vaziyetini anlatmaktadır. Thegan'ın eseri sayesinde Dindar Louis'in taç giyme töreninin, onun babası ile yakınlaşmasını sağlayan bir olay olduğunu öğreniyoruz. Aynı anda krallık ile imparatorluğun nasıl Şarlman'ın ellerinde kaldığını ve oğluna yalnızca Akitanya yönetiminin bırakıldığını

görüyoruz. Nitekim Akitanya, aile üyesi olması nedeniyle krallıkta onun yönetimine bırakılan bölgeydi. Bu gerçekten önemli bir noktadır. Çünkü Thegan'ın gözünden, taç giyme töreninin Frank meclisinde güç dengesi ve otoritenin temsili anlamında hiçbir şey değiştirmedini göstermektedir. Eğer krallık içindeki güç yapısını oğul lehine değiştirmeyecekse bu taç giyme töreninin anlamı neydi?

Thegan, Şarlman ile Dindar Louis'in tarihine ait temel söylemleri, aile içi durum ve hiyerarşi çerçevesinde eserinde toplar. Dindar Louis, Frank Kralı'nın ve İmparator'un küçük oğluydu. Bu nedenle aile için veraset kuralları daha dikkatli incelenmelidir. Karolenj meclisindeki aile politikasına bakıldığında araştırmacılar ilk doğanın üstünlüğüne dikkat çekmektedir. Bu Frank kralları arasında bir veraset modelidir. Nitekim bu model, Louis üzerinde ciddi bir baskıya neden olmaktadır. Araştırmacıların düşüncesine göre Kambur Pepin vücudundaki deformasyon nedeniyle verasetten en büyük evlat olmasına rağmen çıkarılmıştır (GOFFART 1986, p. 93). Carloman'ın isminin Pepin olarak değiştirilmesi de araştırmacıların, bu düşüncelerinin haklılığına olan inancını kuvvetlendirmiştir. Aile meselelerine dair bu tip bir değerlendirme Şarlman'ın meclisinde en büyük oğlun genç evlatlar lehine geride tutulduğu görüntüsünün oluşmasına neden olmuştur. Nitekim bu Frankların benimsediği ilk doğan kuralına da uyulmaması anlamına geliyordu. Diğer bir yandan 792 yılındaki isyanına kadar Pepin'in geride tutulması gibi bir hareketin söz konusu olmadığı ve hatta aile içindeki pozisyonunun güçlü olduğu düşüncesi de ileri sürülmüştür (Hammer 2008, p. 276). Buna göre 792 yılına kadar büyük oğullara Karolenj meclisinde bir baskı olmadığı söylenebilir (Nelson 2002, p. 283). Ama Thegan'ın çalışmasında özellikle büyük evlat yerine genç evlada vurgu yapıldığı belirtilmelidir. Bu Einhard'ın aksine Thegan'ın, Şarlman'ın evlatlarının aile içi ilişkisini kavrayabilmek için yeni konulara vurgu yaparak ve Karolenj propagandası yapan tarihçilerin anlattıklarını yeniden yazarak bir Şarlman tarihi yazdığı anlamına geliyordu.

Thegan'ın Dindar Louis'in tahta çıkışını aktarış şekli Karolenj meclisini çevrelemiş olan Karolenj ailesi ve yerel vasalları ilgilendiren, görünmeyen bir gerilimi göstermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi Şarlman'ın ilk yıllarındaki "zirve" (Triumph) ve Saksonlar ile Avrupa'daki diğer "uluslara" (Nations) karşı elde edilen zaferlere kıyasla Şarlman'ın son yılları adeta bir "dağılma" (Decomposition) dönemiydi (Ganshof 1948, p. 451; Ganshof 1971, p. 259). Araştırmacılar asla aynı otoriteye ve prestije sahip olamadığı için Dindar Louis'in zayıf bir kral olarak görüldüğü bir geleneğin varlığını kanıtlamışlardır. Bu nedenle Şarlman hükümranlığının son yıllarının ve halefinin taç giymesinin düşünülenden daha da dramatik olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu nedenle Thegan'ın kroniğinde nasıl anlatıldığına bakmalıyız. İlk cümleden beri bu çalışmada, bir hanedanı destekleyenlerin görmek istediği normal barışçıl olaylar dizisi ile gerilimlerin, problemlerin ve Karolenj otoritesinin tek tip bir şekilde kabullenilmemesinden doğan alternatif bir resim arasındaki çatışmayı açıklamaya çalışıyorum.

Bundan dolayı Thegan, otoritenin mesajı ve muhalefetin sesi ikileminde Karolenj dikotomisinin bir örneği olarak ele alınmalıdır. Onun çalışmasının birçok yönden eşsiz olduğunu belirtiyorum. Çünkü Thegan'ın yer yer pozitif ve yer yer

negatif değerlendirmeleri “Gesta’nın” anlatımında Einhard ve Nithard gibi tarihsel ilerleyişi tamamen pozitif bir algıyla aktaran yorumculara kıyasla birçok farklılık içermektedir. Diğer yandan ise Thegan’ın tarihi, Şarlman’ın kariyerinin ve hayat yolunun zirvesindeyken oğlu Dindar Louis’i nasıl eş hükümdar ve İmparatorluk unvanına halef ilan ettiğini çok olumlu ve hafif iddialı bir şekilde aktarır:

Adı geçen İmparator, sonunun geldiğini anladığı zaman –Çünkü artık çok yaşlıydı.- oğlu Louis’i yanına çağırdı. Ayrıca tüm hizmetkârları, başrahipleri, piskoposları, dükleri, kontları ve temsilcileri de beraberinde istedi. Onlarla birlikte Aachen sarayında barış ve dürüstlük içinde genel bir konsil topladı. Onlardan oğluna güvenmelerini istedi ve en önemli insandan başlayarak en az önemli olanına kadar İmparatorluk unvanını oğlu Louis’e devretmesi konusunda herkesin fikrini aldı (Theganus 1995, cap. 6).⁶

Bu bölüm, barışçıl bir resmin varlığını ve yönetim gücünün transferinin krallıktaki dini ve dindışı en güçlü kimselerin fikir birliği ile gerçekleştiğini hissettirmektedir. Thegan’ın vurguladığı bir şeye dikkat çekilmelidir. O da gücün Şarlman’dan Louis’e gerçek devrinin (“tradidisse”) gösterilmeye çalışılanın aksine bir eş hükümdar olarak olmadığıdır. Bu pasajın gerçek ve esas anlamı Şarlman’ın hükümdarlıktan emekli oluşunun Louis’in taç giyme töreni olduğunun tarihçi tarafından üstünde durulmasıdır. Bu ideal bir resim yada en azından bu pasajın en açık okumasıdır.

Bahsedilmesi gereken bir diğer şey ise Thegan’ın, iki oğlunu yakın süreçte kaybetmesine rağmen Şarlman’ın son yıllarına dair herhangi bir trajedi bahsi geçmemesidir: *Solus Hludouuicus ad regni gubernacula remansit.*⁷ (Theganus 1995, cap. 5). Louis tahtı devralmasını en barışçıl ve en hazırlanmış bir şekilde yansıtmamanın bir yolunu aramıştır. Bunu krallıktaki tüm önemli insanlardan aldığı onay ile sağlamıştır. İlerleyen yıllardaki anlatımlar ortaya koymaktadır ki devir teslim tahmin edilenden daha güçlü bir etki, bütüne yansıyan bir kabul yaratmıştır. Çünkü Thegan, herkesin kralın isteğini nasıl kabullendiğini ve bunu Şarlman tarafından hazırlatılan Louis’in taç giyme töreninin izlediğini yazmaktadır. Ama bu bölümde ilginç olan şey yönetim gücünün aktarılışının ilk anlatıma kıyasla değiştirilmesidir. Bu anlatımda, geleceğin kralı Louis’in giymesi için ikinci bir tacın bulunması ilgi çekicidir. Tacın yalnızca kraliyet unvanını değil de Şarlman yada Thegan tarafından, Louis’i eş-impator ilan ederek gücün devredilmesi sürecini sembolize etmesi amacıyla kullanılmış olduğu düşünülebilir. Çünkü Louis hali hazırda Akitanya Kralı olarak bir krallık unvanına sahiptir.

Tanrı’yı bile memnun eden bu duyuruyu herkes sevinçle karşıladı. Sonraki Pazar, (Şarlman) kraliyet geleneğine göre giyindi. Tacını taktı ve müthiş görünümü ile yolunda yürümeye başladı. Temellerini kendi attığı kiliseye gitti.

⁶ Orijinal metinde şu şekildedir: *Supradictus vero imperator, cum iam intellexit adpropinquare sibi dies obitum suum — senuerat enim valde — vocavit filium suum Hludouuicum ad se cum omni exercitu, episcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, locopositis. Habuit generale colloquium cum eis Aquisgrani palatio pacifice et honeste, ammonens, ut fidem erga filium suum ostenderent, interrogans omnes a maximo usque ad minimum, si eis placuisset, ut nomen suum, id est imperatoris, filio suo Hludouuico tradidisset.*

⁷ Krallığı yönetmesi için bir tek Louis kaldı.

Efendimiz İsa Mesih adına inşa edilmiş olan ve diğer hepsinden daha meşhur olan mihraba yöneldi. Burada kafasındakinden farklı olan ikinci bir tacı başına yerleştirdi. Ondan ve konuşmasından sonra birçok başrahibin ve aristokratın önünde oğluna, öncelikle onura ve her şeye kadir olan Tanrı'ya karşı korkuya sahip olmasını, onun emirlerine uymasını ve Tanrı'nın kilisesini yönetip kötü insanlardan korumasını öğütledi (Theganus 1995, cap. 5).⁸

Eş hükümdarlığın bu şekilde ilanı gerçekten ilginç ve merak uyandırıcı bir konudur. Çünkü gücün birleşik ve parçalı hali Karolenj Krallığı'nda birbirine ters iki kavramdır. Nitekim bu durum modern tarihçiler tarafından problem yaratıcı olarak değerlendirilmektedir (Boshof 1990, p. 161-163).

Thegan'ın töreni anlatışına bakarak Dindar Louis'in Kral ve İmparator olarak taç giydiğini ve bunun da *Divisio Regnorum*'un yorumunda bulunan eksik parça olduğunu öne sürdüğümü vurgulamalıyım. Elimize ulaşan son belge gücün gerçekte nasıl bölündüğüne dair bilgileri barındırmıyor. Şarlman'ın, oğlu Genç Charles'ı diğer oğullarının üstünde bir hükümdar olarak görmüş olması muhtemeldir. Ancak Genç Charles hayatını kaybettiği zaman Dindar Louis onun törendeki bu rolünü devraldı. Bu yalnızca kralın değil imparatorluğun yüce yöneticisinin de pozisyonunun desteklenmesini amaçlayan bir durumdu. Çünkü krallıkta bölünemez bir birlik ve aile için kilit isim vardı. Ama orijinal belgeler değil de yalnızca tarihsel anlatı bu tarihi anlaşılabilir şekilde aktarabilmiştir. Thegan'ın anlattığı taç giyme töreni, Şarlman'ın *Divisio Regnorum*'da ortaya koymamayı tercih ettiği bir şey olduğunu göstermektedir. Bu şey, Şarlman'ın hükümranlığının son yıllarında sıkça bulunan belirsizliklere de bir cevap olarak nitelendirilebilir. Bu "sır"(Secret) taç giymedir. Bu esnada oğlu, tacı başına kendi elleriyle ve başka kimsenin müdahalesi olmadan koymuştur. Bu tip bir taç giyme onun oğlunu, Papa ya da bir başka Başrahip veya keşişin etkisinden kurtarıyordu. Böylece yeni kral, bölünmez imparatorluğun dış etkilerden "bağımsız"(Independent) gerçek İmparatoru olacaktı. Bir bakıma, taç giyme töreniyle yansıtılan istikrar görüntüsü tarihçinin kurgusuydu. Benim düşünceme göre tarihçinin (Belki de vasalların genel hislerinin aksettirilmesi) bu hareketi hem Şarlman'ın son yıllarında hem Dindar Louis'in ilk yıllarında gelişen belirsizliklere karşı bir telafiydi.

751 yılındaki taç giymeden ayrı olarak 768 ve 806 yıllarındaki bölünmeler Karolenj Krallığı tarihi için kritik dönüm noktalarıydı. İlginç bir şekilde ikisinde anlamlı bir anlatı oluşturan tarihçilerin eserleri kullanılarak anlaşılabilir. Bu eserler büyük evlat ile genç evlatların ikiliğini, kralın favori evladı temasını ve tek başına bireysel taç giymeyi barındırmaktadır. 751 yılında taç giyme töreni gibi Dindar Louis'in taç giyme töreni de bizim bugün yaptığımızın aksine dönem

⁸ Orijinal metinde şu şekildedir: Illi omnes exultando responderunt, Dei esse ammonitionem illius rei. Quod factum, in proxima die dominica ornavit se cultu regio et coronam capiti suo imposuit, incedebat clare decoratus et ornatus, sicut ei decuerat. Perrexit ad ecclesiam, quam ipse a fundamento construxerat, pervenit ante altare, quod erat in eminentiori loco constructum ceteris altaribus et consecratum in honore Domini nostri Iesu Christi; super quod coronam auream, aliam quam ille gestaret in capite, iussit inponi. Postquam diu oraverunt ipse et filius eius, locutus est ad filium suum coram omni multitudine pontificum et optimatum suorum, a m m o n e n s eum, inprimis omnipotentem Deum diligere ac timere, eius praeceptis servare in omnibus, ecclesias Dei gubernare et deffendere a pravis hominibus.

tarihçileri tarafından yalnızca belgelere dayanarak yazılmamıştır. Bu durum negatif anlamda “fabrikasyon”(Fabrication) bir şey değildi. Ama pozitif anlamda yazınsal bir “kurgu”(Construction) idi. Bundan dolayı Şarlman’ın hükümlerinin dönüm noktaları Karolenj tarihçilerinin “yazınsal yetkinliği”(Authorial License) olmadan anlaşılabilir. Yalnızca tarihsel anlatı, üretilebilen sıralı bir olaylar dizisini anlamlı bir şekilde zihinde yorumlayabilir. Ama bir kez bu dönüm noktalarını ele aldığımızda gerçeklerden çok tarihçinin yorumları ile dolu bir şekilde bırakıyoruz. Bu nedenle Frank Krallığı tarihinde Karolenj Dönemi ve özellikle Şarlman’ın hükümlerini yapıcı bir anlatı olarak görülebilir. Nitekim bu dönem, kökenleri ve yazarların geçmişin aktarılmasındaki “yaratıcı”(Creative) etkisi olmadan anlaşılabilir.

Kaynakça

Ammianus Marcellinus. *Rerum gestarum libri qui supersunt*. Ed. by W. Seyfarth. Stuttgart: Teubner, 1999.

Annales Laurissenses Minores. 1826. In: MGH SS. Vol. 1, p. 112–123.

Annales Mettenses Priores. Hrsg. von B. Simson, MGH *Scriptores rerum germanicarum in usum scholarum*, Bd. 10. Hannover: Hahn, 1905.

Aubin, H. *Die Herkunft der Karlinger*. In: *Karl der Grosse oder Charlemagne? Acht Antworten deutscher Geschichtsforscher*. Berlin: E. S. Mittler, p. 44ff., 1935.

Bachrach, B. *Charlemagne’s Early Campaigns (768-777): A Diplomatic and Military Analysis*. *History of Warfare* 82. Boston: Brill, 2013.

Barnwell, Paul S. *Einhard, Louis the Pious and Childeric III*. In: *Historical Research* 78:200, p. 129–139, 2005.

Bloch, Marc. *The Historian’s Craft*. Manchester: Manchester University Press, 1992.

Bonnell, Heinrich. *Die Anfänge des Karolingischen Hauses*. Berlin: Duncker und Humblot, 1866.

Boshof, Egon. *Einheitsidee und Teilungsprinzip in der Regierungszeit Ludwigs des Frommen*. In: *Charlemagne’s Heir: New Perspectives on the Reign of Louis the Pious (814-840)*. Ed. by Peter Godman and Roger

Collins. Oxford: Clarendon Press, p. 161–90, 1990.

Brunner Heinrich, *Von Schwerin Carl*. *Deutsche Rechtsgeschichte*. 2nd ed. Berlin, 1958.

Bullough, D. *Europae pater: Charlemagne and his Achievement in the Light of Recent Scholarship*, In: *English Historical Review*, v. 85, p. 59-105, 1970.

Burke, Peter. *The Renaissance Sense of the Past*. London: Edward Arnold, 1969.

Cardini, Franco. *Europe and Islam*. Oxford: Blackwell, 2001.

Classen, Peter. Karl der Grosse und der Thronfolge im Frankenreich. In: Festschrift für Hermann Heimpel. Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte 3. Göttingen, S. 109–134, 1972.

Costambeys, Marios, INNES, Matthew, Maclean, Simon. The Carolingian World, Cambridge Medieval Textbooks. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Early Lives of Charlemagne by Eginhard and the Monk of St Gall. A. J. Grant, trans., London: Moring, 1905, p. 1–56.

Einhard. The Life of Charlemagne. Tr. by S. E. Turner. New York: Harper and Brothers, 1880.

EINHARD, Vita Karoli Magni. Hrsg. Von G. H. Pertz, Georg Waitz Und Oswald Holder-Egger. MGH Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum separatim editi 25. Hannoverae: Impensis Bibliopolii Hahniani, 1911.

Fentress, J. and Wickham, Chris. Social Memory. Oxford: Blackwell, 1992.

Fouracre, Paul and Gerberding, Richard A. Late Merovingian France: History and Hagiography, 640-720. Manchester Medieval Sources. Manchester: Manchester University Press, 1996.

Fried, Johannes. Karl der Grosse: Gewalt und Glaube. München: Beck, 2014.

Fustel De Coulanges, Numa Denis. Histoire des Institutions Politiques de l'ancienne France, v. 7, Transformations de la royauté pendant l'époque carolingienne. Paris: Librairie Hachette, 1907.

Gabriele, Matthew. An Empire of Memory: the Legend of Charlemagne, the Franks, and Jerusalem before the First Crusade. Oxford; New York: Oxford University Press, 2011.

Ganshof, François. L. Charlemagne's Failure. In: F. L. Ganshof, The Carolingians and the Frankish Monarchy. Ithaca, p. 256–59, 1971.

_____. La fin du règne de Charlemagne, une décomposition. In : Revue suisse d'histoire, p. 433–51, 1948.

Ganz, David. Einhard's Charlemagne: The Characterisation of Greatness. In: Charlemagne: Empire and Society. Ed. by Joanna Story. Manchester, p. 38–51, 2005.

_____. The Astronomer's Life of Louis the Pious. In: Rome and Religion in the Medieval World: Studies in Honor of Thomas F. X. Noble. Ed. by Valerie L. Garver and Owen M. Phelan. London: Routledge, p. 129–148, 2014.

Gerberding, Richard. The rise of the Carolingians and the Liber historiae Francorum. Oxford: Clarendon Press, 1992.

Giese, Wolfgang. Die designativen Nachfolgeregelungen der Karolinger 714-979. In: Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters 64.2, S. 437– 512, 2008.

Goffart, Walter. Paul the Deacon's 'Gesta Episcoporum Mettensium' and the Early Design of Charlemagne's Succession. In: Traditio 42, p. 59– 93, 1986.

Goosmann, Erik. Politics and Penance: Transformations in the Carolingian Perception of the Conversion of Carloman (747). In: The Resources of the Past in Early Medieval Europe. Ed. by Clemens Gantner, Rosamond McKitterick, and Sven Meeder. Cambridge: Cambridge University Press, p. 51–67, 2015.

Halbwachs, M. Les cadres sociaux de la mémoire. T. 8. Bibliothèque de L'évolution de l'humanité 367. Paris: Albin Michel, 1925.

Hammer, Carl I. 'Pipinus Rex': Pippin's Plot of 792 and Bavaria. In: Traditio 63, p. 235–76, 2008.

Heidrich, Ingrid. Les maires du palais neustriens du milieu du VIIe au milieu du VIIIe siècle. In: La Neustrie: Les pays au nord de la Loire de 650 à 850. Sous la dir. De H. Atsma. T. 1. Beihefte der Francia 16. Sigmaringen, p. 217–229, 1989.

Hlawitschka E., Die Vorfahren Karls des Grossen, In: Karl der Grosse: Lebenswerk und Nachleben. Ed. By Wolfgang Braunfels. Bd. 1. Düsseldorf, p. 51-82, 1966.

Hlawitschka E. Zur landschaftlichen Herkunft der Karolinger, Rheinische Vierteljahrsblätter. Bd. 27, p. 1-17, 1962.

Hodges, R., Whitehouse, D. Mohammed, Charlemagne, and the Origins of Europe: Archeology and the Pirenne Thesis. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1983.

Joch, W. Karl Martell - ein mindberechtigter Erbe Pippins. In: Karl Martell in seiner Zeit. Ed. by J. Jarnut, U. Nonn, and M. Richter. Beihefte der Francia 37. Sigmaringen, p. 149–169, 1994.

Kaschke, Sören. Tradition und Adaptation. Die "Divisio regnorum" und die fränkische Herrschaftsnachfolge. In: Herrscher- und Fürstentestamente im westeuropäischen Mittelalter. Hrsg. von Brigitte Kasten. Norm und Struktur 29. Köln, S. 259–289, 2008.

Levillain, L. L'avenement de la dynastie carolingienne et les origines de l'état pontifical 745-757, In: Bibliothèque de l'école des chartes. v. 94, p. 225-95, 1933.

Lot, F., C. Pfister et F. L. Ganshof. Histoire du Moyen Âge. T. 1 : Les destinees de l'Empire en Occident de 395 à 888. Paris : Presses Universitaires de France, 1928.

Mckitterick, Rosamond. Charlemagne: the Formation of a European Identity. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

_____. History and Memory in the Carolingian World. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

_____. Political Ideology in Carolingian Historiography. In: The Uses of the Past in the Early Middle Ages. Ed. by Yitzhak Hen and Matthew Innes. Cambridge, p. 162–174, 2000a.

_____. The Illusion of Royal Power in the Carolingian Annals. In: English Historical Review 115:460, p. 1–20, 2000b.

Morales, Ambrosio de, Ocampo, Florián de. La coronica general de España. En Alcala de Henares: En casa de Iuan Iñiguez de Lequería, 1574.

Mostert, Marco, ed. *New Approaches to Medieval Communication. Utrecht Studies in Medieval Literacy*. Turnhout, 1999.

Nelson, Janet L. *Charlemagne: pater optimus?* In: *Am Vorabend der Kaiserkrönung: das Epos "Karolus Magnus et Leo papa" und der Papstbesuch in Paderborn 799*. Hrsg. von P. Godman, J. Jarnut und P. Johanek. Berlin: Akademie Verlag, S. 271–283, 2002.

_____. *Public Histories and Private History in the Work of Nithard*. In: *Speculum* 60.2, p. 251–293, 1985.

Pirenne H. *Mahomet et Chalemagne*. Paris: Alcan, 1937.

Reimitz, Helmut. *Viri inlustres und omnes Franci: Zur Gestaltung der feinen Unterschiede in historiographischen und diplomatischen Quellen der frühen Karolingerzeit*. In: *Urkunden – Schriften – Lebensordnungen. Neue Beiträge zur Mediävistik*. Hrsg. von Andreas Schwarcz und Katharina Kaska. Veröffentlichungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 63. Wien, S. 123–150, 2014.

Riché, Pierre. *The Carolingians: A Family who Forged Europe*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1991.

_____. *Le renouveau culturel a la cour de Pepin III*, In: *Francia*, Bd. 2, p. 59-70, 1974.

Schneider, Reinhard. *Das Frankenreich*. 3. Aufl. Oldenbourg Grundriss der Geschichte 5. München: Oldenbourg, 1995.

Schutz, Herbert. *The Carolingians in Central Europe, their History, Arts, and Architecture: a Cultural History of Central Europe, 750-900*. Leiden; Boston: Brill, 2004.

Staubach, N. 'Des grossen Kaisers kleiner Sohn': *Zum Bild Ludwigs der Frommen in der älteren deutschen Geschichtsforschung*. In: *Charlemagne's Heir: New Perspectives on the Reign of Louis the Pious*. Ed. by Peter Godman and Roger Collins. Oxford, p. 701–22, 1990.

Theganus. *Gesta Hludowici imperatoris*. Bd. 64. MGH SRG. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1995.

Tischler, Matthias M. *Die "Divisio regnorum" von 806 zwischen handschriftlicher Überlieferung und historiographischer Rezeption*. In: *Herrscher- und Fürstentestamente im westeuropäischen Mittelalter*. Hrsg. von Brigitte Kasten. Norm und Struktur 29. Köln, S. 193–258 2008.

_____. *Einharts "Vita Karoli": Studien zur Entstehung, Überlieferung und Rezeption*. Bd. 1. Schriften der Monumenta Germaniae Historica 48. Hannover: Hahnsche, 2001.

Watson, William E. *The Battle of Tours-Poitiers Revisited*, In: *Providence: Studies in Western Civilization*. v. 2(1), p. 51-68, 1993.

Weinfüfter, Stefan. *Karl der Grosse: Der heilige Barbar*. München: Piper, 2015.

White L. *Medieval Technology and Social Change*. Oxford: Clarendon Press, 1962.

Wood, I. N. Usurpers and Merovingian kingship. In: Der Dynastiewechsel von 751. Vorgeschichte, Legitimationsstrategien und Erinnerung. Ed. by M. Becher and S. Dick. Münster: Scriptorium, p. 15–31, 2004.

_____. Misremembering the Burgundians. In: Suche nach den Ursprüngen: von der Bedeutung des frühen Mittelalters, Denkschriften, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, Bd. 322. Ed. by Walter Pohl. Forschungen zur Geschichte des Mittelalters 8. Wien: Verlag der Oesterreichischen Akademie der Wissenschaften, p. 139–148, 2004.